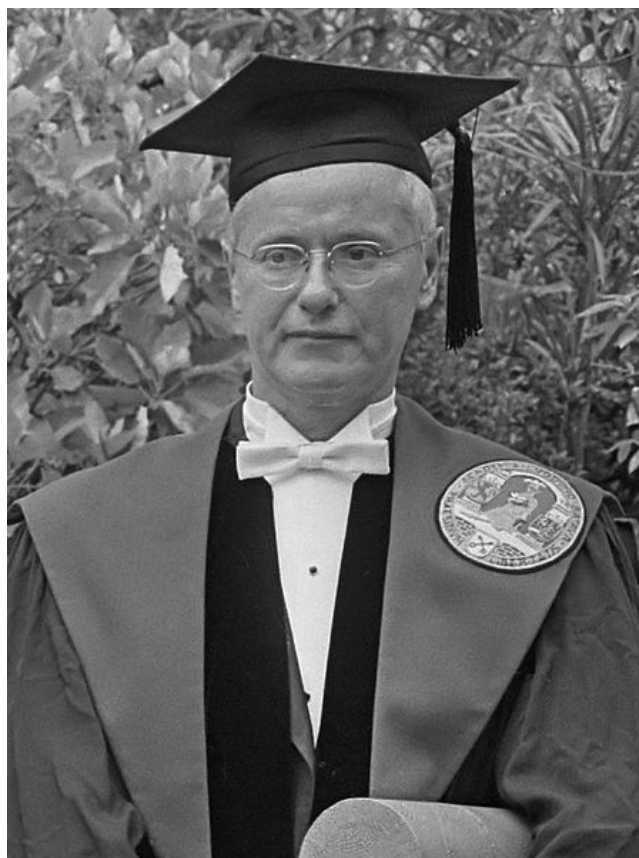

Semestrální práce HKUI

Robert King Merton

Autor:
Datum:

Veronika Endrštová
29. ledna 2020

1 Úvod

Robert King Merton, který se původním jménem jmenoval Meyer Robert Schkolnick, byl syn židovských uprchlíků z Ruska. Byl to americký sociolog, představitel sociologického funkcionalismu, profesor Columbia University v New Yorku. Je považovaný za jednoho z největších sociologů své doby a otce sociologie vědy. Zavedl do sociologie pojem sociologické paradigma. Za svůj život vydal více než 20 knih a napsal přes 300 článků a recenzí. V roce 1994 obdržel od prezidenta USA Billa Clintona Národní vyznamenání za vědu za “položení základů sociologie vědy a průkopnický přínos ke studiu společenského života, zejména pak sebenaplňující předpovědi a nezamýšlených důsledků společenského jednání.

2 Životopis

Merton se narodil jako syn chudých židovských přistěhovalců 4. července 1910. Již od dětství měl zájem o knihy a bylo zřejmé, že je to nadané dítě. Když bylo Mertonovi 14 let, byl docela dobrým kouzelníkem a změnil své původní jméno Mayer Schkolnik na Robert Merlin, podle známého kouzelníka krále Artuše. Poté co byl upozorněn na lehkovážnost změny svého jména podle kouzelníka změnil své jméno na Robert Merton. To ale nebyla jeho poslední změna jména a po necelých pěti letech bylo jeho jméno změněno na Robert King Merton. Toto jméno mu již zůstalo až do jeho smrti 23. února 2003.

Svá vysokoškolská studia započal na Temple University ve Filadelfii (což je také jeho rodné město), kde působil jako asistent sociologa George E. Simpsona a nakonec zde získal bakalářský titul z filosofie a sociologie. Simpson způsobil, že se mladý Merton zúčastnil výroční konference Americké sociologické asociace, kde se setkal s Pitirimem Sorokinem, který byl v té době učitelem na Harvardově univerzitě. Sociologie ho velice zajímala a tak se mu podařilo na tuto známou univerzitu dostat. Svá studia zde úspěšně zakončil roku 1938 získáním doktorátu.

Po vystudování se Merton rozhodl pro akademickou dráhu. V roce 1939 začal pracovat na Tulane University a v roce 1941 odešel na Kolumbijskou univerzitu. Zde působil až do roku 1979. Učit přestal v roce 1984.

Robert King Merton se za svůj život dvakrát oženil a se svojí první manželkou měl tři děti – syna a 2 dcery. Jeho druhou manželkou, která ho přežila, byla socioložka a Mertonova spolupracovnice Harriet Zuckermanová. Jeho syn Robert C. Merton je známým ekonomem, který dostal oceněný Nobelovy ceny za ekonomii.

3 Práce

3.1 Mertonův funkcionalismus

Mertonova varianta funkcionalismu byla více propracovaná, než verze od jeho předchůdců a dala se lépe aplikovat na moderní společnost. Zatímco původní teorie sociologického funkcionalismu počítala pouze s pozitivními funkcemi, Merton říkal, že funkce jsou nejen pozitivní, ale existují i takové, které mají negativní dopad. Ve své variantě funkcionalismu proto dělí funkce do dvou skupin, podle jejich dopadu na společnost, tedy na pozitivní funkce a dysfunkce. Zavedl také pojmy manifestní a latentní funkce. Manifestní funkce jsou zjevné, vychází z vědomých úmyslů aktérů, kteří sledují určitý cíl, zatímco latentní funkce jsou skryté a jejich význam není aktérům známý. Příkladem manifestní funkce je například činnost hráčů fotbalového týmu vyhrávat fotbalová utkání s jinými týmy. Naopak příkladem latentní funkce činnosti fotbalového týmu je například vytváření a udržování přátelských vztahů mezi hráči, nebo naopak nelegální podnikání vrcholových sportovců. Podle Mertona je pro sociologii klíčové zejména zkoumání latentních funkcí. Jejich odkrývání má podle něj velký přínos pro sociologii.

3.2 Mertonovy koncepty

Merton během své celoživotní práce vyvinul několik konceptů, které byly jedním z důvodů jeho ocenění Národní vyznamenání za vědu v roce 1994.

1. Nezamýšlené důsledky – výsledky jednání, které nejsou očekávány. Merton tomuto pojmu zjednal status vědeckého pojmu. Rozdělil nezamýšlené důsledky do dvou kategorií:
 - Eufunkční – neočekávaná pozitivní výhoda, např. škola přináší dětem znalosti, ale zároveň je drží od trhu pracovních příležitostí
 - Dysfunkční – neočekávané nevýhody, např. firma vyrábí produkt, aby vyhovoval zákazníkovi co nejvíce (dobrý úmysl), ale zároveň touto výrobou ničí životní prostředí
2. Referenční skupina – skupina, od níž odvozujete své hodnoty a normy chování
3. Vzor – osoba, kterou člověk obdivuje a snaží se jí napodobit. Koncept vznikl z jeho dalšího konceptu o referenční skupině. V první Mertonově studii na toto téma poukazuje hlavně na to, že člověk nemá pouze jednu roli a status, ale celou sadu statusů, kdy každý vyžaduje určité chování.
4. Sebenaplnující proroctví – očekávání nějaké události, která by mohla nastat, způsobí to, že se událost opravdu stane. Z definice vyplývá, že optimistům se daří více než pesimistům.

3.3 Mertonův pojem anomie

Pojem anomie vznikl v době Velké hospodářské krize v roce 1929, kdy došlo ke zhroucení hodnot a krizi americké společnosti. Za zakladatele je považován Émile Durkheim. Merton se však na anomii díval jinak než on. Podle něj, existují různé formy přizpůsobení se na anomickou situaci.

Americká společnost staví na první místo svého žebříčku hodnot úspěch. To je cíl, ke kterému se všichni snaží směřovat a pomocí tvrdé práce ho mohou dosáhnout. Krize ale ukázala, že ani ta nemusí vždy stačit k úspěchu. Podle Mertona se dá na anomickou situaci reagovat pěti různými způsoby, pomocí nichž jsou lidé schopni dosáhnout svých cílů. Jsou to konformita, inovace, ritualismus, únik a rebelie.

1. konformita - Konformisté se snaží dosáhnout všeobecně uznávaných cílů prostředky, které jsou všeobecně přijímané a přijatelné. Pokud je společnost stabilní, jedná se o nejrozšířenější typ adaptace.
2. inovace – Inovátoři mají stejně jako konformisté cíle uznávané společností, ale k jejich dosažení používají své vlastní metody. Inovátoři mohou být jak třeba zloději nebo podvodníci tak vynálezci. Podle Mertona je možné, že se inovátoři uchylují k nelegitimním prostředkům dosažení cílů proto, že neexistují prostředky legitimní. Lidé reagují “normálně” na “nenormální” situaci.
3. ritualismus – Ritualisté sice už neuznávají, nebo zapoměli na společenské hodnoty a cíle, ale přesto dodržují již existující pravidla a normy. Příkladem může být stereotypní práce s minimální příležitostí ke kariéernímu růstu.
4. únik – Takzvaní „odpadlíci“ jsou před většinovou společností uzavřeni sami do sebe. Odmítají cíle společnosti i způsoby jejich dosažení. Může se jednat například o tuláky nebo drogově závislé, nebo naopak jedince s nadčasovými názory.
5. rebelie – Rebelové se snaží nahradit existující hodnoty jinými, tedy úplně změnit strukturu společnosti. To je odlišuje od odpadlíků, kteří hodnoty a cesty také odmítají, ale nesnaží se o dosažení nových. Může se jednat například o členy radikálních politických nebo náboženských hnutí, ale i lidi stavící se například proti diktatuře.

3.4 Významná díla

- Social Theory and Social Structure (1949)
- On Social Structure and Science
- The Sociology of Science (1973)
- On the Shoulders of Giants: A Shandean Postscript (1965)
- Sociological Ambivalence and Other Essays (1976)

Zdroje:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Manifestn>

<https://www.databazeknih.cz/zivotopis/robert-king-merton-28880>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/RobertK.Merton>

<https://www.jstor.org/stable/41131964?seq=1>